

Dan Cristian IONAȘCU*

***PERIOADA 1900-1910, UN NOU ÎNCEPUT PENTRU POMPIERII
MILITARI***

1900-1910, a new beginning for military firefighters

Abstract: At the beginning of XX century, enterprises and factories from Galați city were real deadfalls and open traps for the needy population from town. In those compact spaces there were no Professional Standards for protection work or Fire Prevention, Health and Safety Authority, so beyond the small extinguish fires, when major burnings occurred, firefighters' task became very dangerous. Fire chief had asked for a hydrant near major industries, but before Second World War, this requirement hadn't been applied. There also were no plans of factories and manufactures, so firefighters found many challenges when extinguishing fires. Firefighters' facilities from Galați city contained pumps and German carloads, with a small water content and beaten comparing to city needs. Our study analyses fire chief correspondence from Archive documents, revealing great difficulties and attributes inherited from past century. The main problems encountered during this study are not related to man fear, but to old trucks and engines; all fire chiefs requested performing engines and pumps, but the lack of concern from local and central institutions, lead to attitudes that still exist.

Keywords: firefighters, Galați city, technical endowment, factory.

*

1. Contextul socio-economic la începutul secolului al XX-lea

La izbucnirea primului război mondial, clasa muncitoare număra circa 200.000 de persoane sau 10% din populația activă. Concentrarea sa în mari întreprinderi era în plină desfășurare deoarece, potrivit unui studiu din 1901-1902, peste jumătate din muncitorii industriali erau angajați în întreprinderi cu cel puțin 100 de muncitori. Procesul era mai avansat la București și în împrejurimile sale, în Valea Prahovei cu rafinăriile sale, și în porturile Galați și Brăila unde industria

---

* Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați; dan_cristian2000@yahoo.com.

alimentară și transportul grânelor atrăseseră mulți muncitori¹. Aceste aspecte merită precizate pentru a înțelege cât de ocupate erau fabricile și importanța măsurilor de prevenire și stingere a incendiilor în acest tip de locații. Mare parte din ele nu avea prevăzut minimul de securitate a persoanelor din punct de vedere al evacuării și nici al stingerii.

Condițiile de muncă în atelierele și fabricile urbane erau îngrozitoare². Acestea erau aglomerate și nesănătoase, iar muncitorii nu aveau nici o protecție împotriva exploatării de către patroni. Orele de muncă nu erau reglementate de către nici o lege cuprinzătoare. Ziua medie de muncă era de 12 până la 14 ore, iar în unele ramuri industriale de 16 ore. Salariul mediu pentru un muncitor era de 1,50 lei pe zi, dar pentru muncitorii de înaltă calificare în anumite industrii putea să fie chiar de 3-4 lei. Până și salariile relativ bune se dovedeau a fi neîndestulătoare pentru a acoperi nevoile de bază, de hrană și locuință. Prețurile alimentelor în București la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea arată că nivelul de trai al muncitorului mediu trebuie să fi fost scăzut, întrucât prețurile produselor de bază (pâinea, de pildă) erau în creștere în timp ce salariile rămâneau mai mult sau mai puțin constante. Industriile de toate felurile erau interesate să angajeze femei și copii deoarece le puteau plăti salarii mai scăzute (cu 20 până la 50% mai puțin decât bărbaților) pentru același număr de ore ca bărbații și fiindcă ridicau mai puține probleme de disciplină. Disponibilitatea femeilor și copiilor din Galați tindea să mențină salariile joase și orele de muncă numeroase. Același lucru îl făcea suprapopularea orașelor și a târgurilor.

2. Primii pași către independența unităților de pompieri

După Congresul pompierilor de la Paris din 1900, în raportul întocmit lt. col. Popovici Nicolae arăta că „se simte absolută trebuință a se înființa un ofițer superior inspector tehnic al pompierilor, care să se ocupe de a ține în curent cu toate progresele instrucției și materialul pompieristic”³.

În luna august 1900 comandantul Regimentului 3 Artilerie vine personal să constate starea deplorabilă în care ajunsese cazarma pompierilor și notifică Primăria pentru „remediarea acestui rău cât se poate de curând”⁴. În continuare se arată că accesoriile pompelor sunt uzate și stricate, iar ușile remizei s-au rupt din balamale.

¹ Keith Hitchins, *România 1866-1947*, ediția a 2-a, Humanitas, București, pp. 168-171.

² M. Iosa „Despre dezvoltarea industriei în România la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea (1880-1914)”, în *Studii și materiale de istorie modernă*, III, București, 1963, pp. 412-425.

³ Bejan Ștefan, *Corpul Pompierilor Militari în preajmă și pe timpul celui de al II-lea Război Mondial*, f.a., f.ed., p. 13.

⁴ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, fond *Primăria orașului Galați*, dosarul 120/1900, f.1.

Se aprobă reparații minime, iar licitația urma să se țină în septembrie. În acel moment s-au prezentat cinci antreprenori pentru lucrări⁵, iar contractul a fost oferit echipelor constructorilor G. Ștefănescu și T. Popar.

La nivel local, cazarma de pompieri se confruntă permanent cu probleme. Aflată pe rând sub comanda a patru locotenenți până în 1911, Secția de pompieri Galați a necesitat reparații serioase în 1908. Construcțiile s-au dat în antrepriză, după cum reiese din dosarul 136 din 1908, iar rezultatul a ușurat o parte din nevoile de organizare ale trupei.

Unul din demersurile lt. Romulus C. Brătianu - comandant al pompierilor gălățeni între 1903-1905, îndată ce a preluat cazarma de la locotenent Hențescu - a fost motivat de observația că trupa nu avea îndemânarea specifică executării de misiuni în locuri care necesitau echilibru și îndemânare deopotrivă. Adresa Secției de pompieri către Primăria orașului Galați ne înfățișează solicitarea comandantului Brătianu de a se amenaja câteva aparate de gimnastică necesare instrucției pompierilor. Necesitatea acestora era justificată prin observația că gimnastica „face soldatul îndrăzneț, îndemânatic, îl obișnuiește ca să suie cu ușurință o scară, să se mențină pe un acoperiș, să treacă ușor pe o punte îngustă, asemenea dându-i forța necesară să distrugă orice ar împiedica repede stingerea unui incendiu”⁶.

Inițiativa fusese propusă edilității anterior, în decembrie 1896, când Regimentul III Artilerie, probabil la sugestia lt. Ciuntu M., solicita Primăriei să construiască o serie de aparate de gimnastică, subliniind faptul că „gimnastica pe lângă că dă omului în general elasticitatea și mlădierea corpului, dar dezvoltă succesiv și simțul de siguranță și încredere în sineși, curagiul, care este întâia cerință pentru un bun Pompier ce este chemat în majoritatea cazurilor de incendii să execute lucrări pe care numai un om instruit special și îndrăzneț le poate întreprinde”⁷.

Într-o adresă a Camerei de Comerț și Industrie din 3 ianuarie 1904 relativ la o serie de incendii, primarul Galațiului era informat de președintele acesteia, Madgearu⁸:

„Camera noastră de Comerț sub impresiunea marelui dezastru pricinuit de incendiile ce au avut loc în strada Domnească și Traian în seara zilei de 30 Decembrie 1903, cari au nenorocit un număr de peste 30 comercianți, causându-le pagube de peste 1 milion lei... a exprimat următorul desiderat în ședința de la 2 februarie a.c:

---

⁵ *Ibidem*, f.7.

⁶ SJAN Galați, dosarul 115 / 1901, f.5.

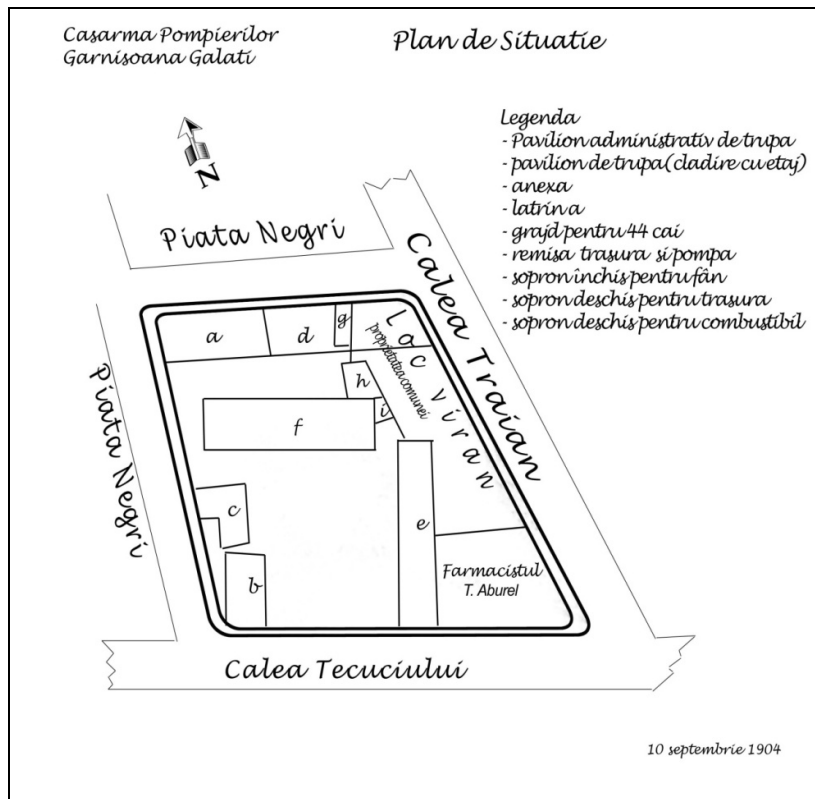
⁷ *Idem*, 156/1896-1897, ff. 25-27.

⁸ SJAN Galați, fond *Primăria Galați*, 114/1904, f.1.

Având în vedere că organizarea actuală a serviciului de pompieri lasă mult de dorit cu ocazia menționatelor incendii, instrucția ce se dă soldaților pompierie mai mult teoretică neglijându-se prin acest chip partea practică.

Având în vedere că, cauza principală care a contribuit ca zisele incendii să se lățească cu așa repeziciune a fost lipsa unei pompe cu aburi atât de necesară pe timp de iarnă.

În unanimitate m-a însărcinat a vă ruga să bine voiți a interveni la Domnii Miniștri de Interne și Resboiului pentru a se reorganiza serviciile de soldați specialiști ca lemniari, zidari, ferari și esercitați pentru incendii, (...) să bine voiască a avisa de urgență la mijloace pentru a se înzestra serviciul de pompieri din localitate cu o pompă de aburi (...) pentru a garanta avutul cetățenilor...”

În ședința Consiliului orașului Galați din 13 ianuarie 1904 primarul expunea situația constatată și propunerile după incendiul din noaptea de 30 decembrie, eveniment ce a dus la distrugerea „unui număr considerabil de case mari din strada

Domnească, Traian și Tecuci”. Din raportul acestuia aflăm și cum își desfășurau pompierii activitățile de intervenție la acea vreme.

„Astăzi supun Consiliului următoarele:

1) Un inconvenient mare ce se constată la acest serviciu este acela că pompierii luați din armată sunt licențiați odată cu expirarea termenului serviciului militar, așa că pompierii nu constituie un corp permanent și de elită cu o instrucție suficientă. Apoi, numărul pompierilor este insuficient pentru orașul nostru... mai ales când focul izbucnește în diferite localități de o dată cum a fost în seara de 3 decembrie 1903.

În privința acestui punct, suntem de părere a să face un corp de pompieri permanent și de elită, precum și a să înființa o secție de pompieri mărindu-se prin urmare numărul pompierilor.

2) Când izbucnește un foc, știut este că alarma să dă de sergentul de poliție care se află în apropiere e locul sinistrului, - alarmă care să repetă din sergent în sergent până la comisariatul despărțirii, de unde apoi se înștiințează prin telefon poliția Prefecturii care la rândul-i prin telefon comunică alarma Casarmei de pompieri.

Aci, pompieri[i] nu mișcă până ce nu au ordinul Comandantului lor, care la rândul său a fost pus în cunoștință de incendiul ce a izbucnit, ori de agenții poliției, ori de serviciul de pompieri.

Acest sistem de a înștiința serviciul de pompieri sau mai bine zis pe comandantul lor, este cu totul primitiv, ne practic și dăunător interesului privat și public, de óre-ce se scurge un laps de timp destul de mare până ce pompierii ajung la fața locului, când deja focul, întemeiat luând proporțiuni mari, așa că ori ce ajutor devine iluzoriu pentru imobilul incendiat, mărginindu-să pompierii a salva imobilele vecine.

Remediul ce credem de adus în privința aceasta, este de a se construi un turn înalt de unde păzitorul – printr-un fir telefonic – să dea alarma atât casarmei de pompieri cât și poliției, și serviciul pompierilor să pășească imediat la fața locului, fără să mai aștepte ordinul Comandantului lor, care de multe ori, aflându-se în oraș, este greu de găsit.

3) Tot materialul pompierilor este insuficient, prost și cu totul primit.

Așa: caii sunt bătrâni, pompele mici și insuficiente ne fiind nici una cu aburi, sacalele mici și puține la număr, iar sorburile și furtunurile sunt insuficiente, mici și stricate.

Am avut ocasiunea să constat în anul trecut când a fost un incendiu în strada Portului, că din cauza insuficienței sorburilor și furtunurilor cu greu s`a putut pompa apa din Dunăre, care nu era în depărtare de la locul incendiului decât la o distanță de vre-o una sută metri cel mult.

Dacă furtunurile ar fi suficiente și în bună stare, cum cele mai multe din stradele orașului sunt canalizate și posed guri de incendiu, ușor ar fi a adapta furtunurile la acele guri și cu presiunea ce are apa de la uzină, imediat apa ar fi îpermanență la dispoziția pompierilor, așa că focul s`ar stinge imediat. (...) căci atât pompele cât și sacalele serviciului pompierilor ce au fost aduse erau înghețate așa că a trebuit un timp ore care ca să fie încălzite pentru a puté funcționa.

(...) este necesar ca tot materialul să fie îperspătat cu aparate noi, sistematice și abundente, caii tineri și bine întreținuți”⁹.

„În noaptea de 30 Decembrie 1903 am putut aduce mai degrabă o scară mare de salvare de la oficiul poștal, decât de la pompieri”¹⁰.

Având în vedere că „de cele mai multe ori, incendiile se datoresc unor criminali avizi de câștigul premiului asigurării lor”, se propune ca societățile de asigurare să suporte „o taxă comunală”, virată anual către Ministerul de Interne și menită să îmbunătățească serviciile “pe care legiutorul din 1874 le-a avut în vedere”¹¹.

Cu excepția construcției turnului de observare, Consiliul orașului este de acord în special cu îmbunătățirea comunicării prin telefon, modificând orarul „biroului telefonic al statului” să funcționeze non-stop.

Într-o copie anexată la raportul către primar din ianuarie 1904 al Șefului de Stat Major al Corpului 3 Armată, comandantul Secției de pompieri Galați (locotenent Boboc) amintea de câteva neajunsuri în îndeplinirea serviciului:

- numeroasele guri de apă stricate duc la situația în care cele 5 sacale (număr constant de sacale, până în 1906) cară apă de la distanță pentru cele două pompe (cu două ieșiri, deci patru țevi);
- sacalele Primăriei să fie anunțate în același timp cu cele ale pompierilor dacă este nevoie;
- „sergentul de stradă de la locul incendiat să aibă consemnul de a transmite întâi semnalul la pompieri prin fluierături din gardist în gardist și apoi să anunțe postul de serviciu al poliției, iar nu invers cum s`a făcut până acuma”¹².

Într-un raport al prefecturii Poliției către Primar din data de 9 februarie 1904 se amintește de un incendiu la fabrica de frânghii în noaptea de 6-7 februarie, iar faptele sesizate de comandantul Secției de pompieri se adevăresc, anume că sacalele pompierilor sunt prea mici, iar ale primăriei întârzie la incendiul unde sunt solicitate¹³.

---

⁹ *Ibidem*, f. 2.

¹⁰ *Ibidem*, f. 4.

¹¹ *Idem*.

¹² *Ibidem*, f. 6.

¹³ *Ibidem*, f. 9.

În adresa nr. 2139 a Corpului 3 Armată (fila 13), Serviciul de Geniu amintește procesul verbal din 20.04.1874 încheiat de orașul Galați prin care se preda către Ministerul de Război clădirile și terenul din strada Tecuci pentru a găzdui pompierii, precum și un loc neîngrădit din strada Sf. Voievozi și altul în strada Lozoveni (colț cu str. Bucovinei) pentru depunerea furajului cailor (conform articolelor 41-42 din *Legea organizării pompierilor*, 1874).

În răspunsul arhivarului din luna octombrie, referatul arăta că orașul ceda Ministerului spațiul din strada Sf. Voievozi (ulterior str. Egalității) până în anul 1881, când s-a înființat Parcul Regal la propunerea consilierului Gh. Mihăilescu, pentru a înlătura pericolul public datorat depunerii de gunoaie. Cât despre celălalt loc din strada Lozoveni, acesta era ocupat de persoane de etnie rromă timp de 15 ani, fapt ce făcea imposibilă cedarea înapoi către Minister.

Într-un dosar asemănător privind plata ratei pompierilor¹⁴, unul din neajunsurile acestora în 1906 era numărul mic de sacale, aceleași cinci încă din 1903, fapt ce făcea dificilă intervenția în cazul incendiilor simultane. Faptul reiese dintr-o adresă din 4 septembrie 1906 către Ministerul de Război, ocazie cu care se făcea mențiunea numărului ridicat de incendii din ultima vreme.

Într-o adresă din septembrie 1906 comandantul Secției de pompieri Galați, locotenent N. Cruțescu, arăta că starea localului din piață are de suferit din cauza inundațiilor produse de ploi, subsolul fiind chiar surpat. Primarul a indicat inginerului să remedieze problema, astfel încât nivelul curții să nu fie mai jos decât strada Tecuci. Problema însă era responsabilitatea Ministerului de Război, astfel încât pompierii sunt lăsați să-și desfășoare activitatea în condițiile insalubre ale iernii aceluia an.

În adresa cu nr. 1683 din 4 noiembrie 1906 a Regimentului 3 Artilerie de la Brăila, Brigada 2 Artilerie sesiza Primarul urbei asupra următoarelor fapte:

„1) Întâia cauză pentru care incendiile se localizează greu la Galați este că anunțul la pompieri se face în cel mai bun caz după o oră de la declanșarea incendiului, timp în care focul ia proporții mari și deci e mai greu de localizat.

(...) De exemplu: la incendiul din 9-10 Septembrie de la casele D-lui colonel Irimescu [din] strada Mihai Bravu, anunțul la secție a fost primit după o oră, pe când dacă sergentul se ducea vis-à-vis la Corpul de armată unde este telefon puteam fi anunțați în 5 minute.

¹⁴ SJAN Galați, dosarul 92/1906, f. 7.

În toate orașele afară de Galați incendiile se anunță în 10 minute la pompieri; dacă s'ar putea face și la Galați acest lucru, atunci aș fi cu toată forța Secției în 12 minute ziua și 15 minute noaptea la cel mai depărtat punct al orașului de a anunț. (...)

Remediul este a se înființa posturi telefonice pe la răspântii, lângă ... edificii publice.

2) Al doilea punct important este lipsa de apă, trebuiesc înmulțite gurile de apă. (...)

3) Să se ia măsuri ca în fie-care iarnă gurile de incendiu să fie mai bine acoperite și desinfectate, nu ca iernile trecute când erau înghețate mai toate.

4) Fie-care edificiu public, cazarmă, fabrică, teatru să fie obligate a-și construi o gură de incendiu, un telefon pe stradă, nu în interiorul localului unde adesea nu se poate servi de ele.

5) Sunt părți ale orașului unde pompierii nu se pot apropia cu trăsurile sau intra cu caii din cauza pantelor prea repezi, cum ar fi scările lângă parcul cel mic, cele de la capul Străzii mari, Vadul Cărăbuș și altele.

Străzi prea strâmte unde manevra sacalelor nu e posibilă ca strada Belvedere.

Pe aceste străzi să se instaleze din 100 în 100 de metri o gură de incendiu [cu diametrul de 14-18 cm] spre a putea înșuruba direct semigarniturile”.

Pentru conformitate semna lt. N. Cruțescu. În data de 18 noiembrie era delegat un consilier al orașului pe numele de N. Chonsserie pentru a stabili împreună cu comandantul Secției prioritățile din memoriul amintit¹⁵.

În urma informărilor trimise de primărie către Ministerul de Război, prin care acesta era informat despre greutățile actualei organizări a pompierilor, la 27 noiembrie 1906 ministrul de interne trimitea adresa nr. 58711 primarului prin care îi cerea proiectul „avizarea de pompieri comunali...”, după cum s-a făcut la Turnu Severin și Bârlad¹⁶. În urma dezbaterilor și corespondenței cu orașele respective pentru a afla dotarea acestora și costul cu întreținerea personalului¹⁷, Consiliul comunal amână trecerea pompierilor în sarcina Primăriei prin ședința din 22.01.1907.

3. Dotările pompierilor din Galați

Serviciul de pompieri nu beneficia de o imagine bună în planul relațiilor publice sau al secretizării, fiind slab înzestrat cu utilaje, având un personal dezordonat și neîngrijit, cu multe dezertări, lipsă la apel, furturi la foc, nesupuneri la

¹⁵ *Ibidem*, f. 14.

¹⁶ *Ibidem*, f. 15.

¹⁷ *Ibidem*, ff. 18-20.

ordine. Ofițerii de pompieri erau recrutați de la alte arme, iar schimbarea lor la intervale scurte nu le dădea posibilitatea să se specializeze și nici să țină evidența oamenilor și materialelor care necesitau întreținere. Schimbările dese din guvern modificau bugetul de cheltuieli și puneau pompierii pe ultimul plan.

În luna mai 1906 Ministerul de Interne se adresa Primăriei Capitalei făcându-i cunoscut că Ministerul de Război le-a comunicat despre neputința orașelor și armatei de a întreține mai departe „actuala organizare a serviciului stingerii incendiilor în comunele reședință de județ, cu pompieri militari plătiți de comune prin subvențiuni anuale date de Ministerul de Război. (...) pentru armată deoarece ofițerii și soldații sunt obligați a face altă instrucție decât aceea a armei lor; pentru comune prin faptul că serviciul actual de pompieri este împovărător ca finanțe și oamenii nu mai pot fi întrebuințați la alte servicii când nu sunt ocupați cu serviciul lor special”¹⁸.

Reprezentativ în acest sens este dosarul 180 din 1910: *Reînființarea pompierilor comunali, pe seama și sub administrația comunei*. Prima filă redă cuvintele ministrului de război către comuna Galați, în 20 decembrie 1909:

„Ministerul de Război când a luat asupra-și sarcina serviciului de pompieri a făcut un sacrificiu căutând să vină în ajutorul comunelor care la epoca creării pompierilor, nu erau în măsură de a-și organiza în bune condițiuni un asemenea serviciu.

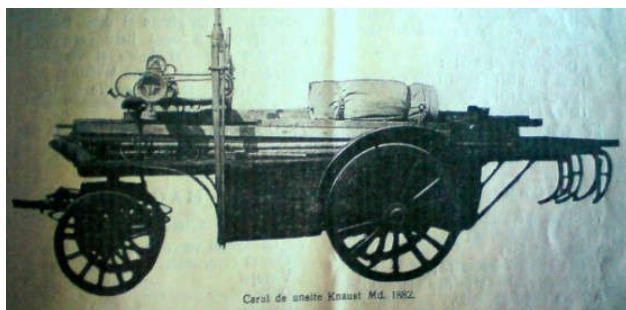
Având în vedere însă noua lege de organizare a armatei (...) și considerând că astăzi comunele au ajuns în măsură de a-și organiza singure acest serviciu (...) am onoare a vă face cunoscut că am hotărât ca trupele de pompieri să nu mai figureze în bugetul pe exercițiul viitor al războiului (...) de la 1 aprilie 1910”.

Ultima frază menționa că Ministerul dispune să se cedeze Secțiilor de pompieri cai, material de incendiu și accesorii, contra unei plăți.

După dezbaterile problemei în ședința Consiliului Comunal, Primăria Galați răspunde că „măsura este nedreaptă și iată de ce: la 1874 când s-a luat serviciul de pompieri asupra Ministerului de Război aceasta s-a făcut pe baza unei legi (...) prin care se trecea toată averea mobilă și imobilă a pompierilor comunali, fără nici o plată”. Ministerul era solicitat să predea comunei caii, harnașamentul și materialul de incendiu în baza plăților anuale de 42 mii lei făcute în anii trecuți¹⁹.

¹⁸ Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale Române, fond *Primăria Municipiului București*, Direcția Contabilității, dosar 3/1905, f. 44.

¹⁹ SJAN Galați, fond *Primăria orașului Galați*, 180/1910, f. 6.

Din punct de vedere organizatoric, trupa de pompieri era alcătuită din sergenți și caporali detașați cu ordin de la Regimentul 3 Artilerie Brăila și soldați recrutați prin strigare publică sau înscriere voluntară. Conform listei de cadre întocmită la Secția de pompieri Brăila (în 1910), meseriile preponderente ale militarilor erau cele de fierar și muncitor.

În data de 16 ianuarie 1910 Primăria Galați apelează la angajări de ofițeri și subofițeri pentru „serviciul de pompieri comunali”²⁰, publicând un anunț în ziarul *Viitorul și Tribuna Liberă*. În același timp, se trimit scrisori în județele din Moldova pentru a afla care este situația lor organizatorică. Redăm în continuare scrisoarea de intenție a unui subofițer care activa în Secția de pompieri Tecuci, devotat slujbei de pompier timp de 14 ani în diverse subunități:

„Domnule Primar,

Subsemnatul Ioan Pârvulescu, fost adjutant în Regimentul 5 Artilerie, bateria de pompieri, contingentul 1896, actualmente ajutor de comandant în Secția de Pompieri-Tecuciu, cu cel mai profund respect vin a vă ruga prin prezenta următoarele:

Auzind cum că la 1 Aprilie 1910 se vor desființa secțiile de pompieri active și înființa acele comunale, și după cum chiar în Galați se va înființa, vă rog ca să-mi acordați și mie un serviciu în acea Secție, fie ca sergent-major (...)

Pentru serviciul și zelul ce am depus și depun în acest fel de serviciu, posed mai multe certificate eliberate de Secțiile de Pompieri unde am fost și din care se poate vedea foarte bine, aptitudinea și curajul ce trebuie să aibă un grad din serviciul de pompieri; nu am nici un vițiu, sunt cinstit și cred că odată încredințat serviciul ce-l solicit, îl voi conduce cu dragoste și dibăcie, asigurându-vă că voi rămânea pe deplin mulțumit.

Aceasta o fac pe motivul că-mi expiră termenul de a doua reangajare pe 5 ani și din cauza micului salariu cu care sunt retribuit”.

---

²⁰ *Ibidem*, f. 13.

Răspunzând scrisorii Primăriei Galați, Tecuciul trimite la 18 ianuarie 1910 o situație a personalului din „serviciul de incendiu”, în care se menționa că acesta dispune de 1 comandant, sergent, caporali și 20 de soldați care își procurau uniforma și hrana din solda de 40 de lei. „Acest serviciu – se preciza în continuare – se conduce conform regulamentului asupra comenzilor de pompieri urbani din Septembrie 1871”²¹.

Primăria Tulcei răspunde Galațiului că se conduce după același regulament „publicat în Monitorul Oficial nr. 217 din 1.02.1871”, iar situația personalului pare să fie asemănătoare celei din Tecuci²².

Orașul Dorohoi trimite și el răspuns, amintind faptul că Regulamentul din 1871 fusese abrogat, iar dotarea consta în „12 cai, 4 pompe sistem Knaust, un omnibuz și 6 sacale mari tracțiune a 2 cai una”²³.

Comparativ cu acestea, Comanda pompierilor din Galați dispunea de următoarea dotare: „4 pompe mari Knaust model 1882; 3 sacale mari Knaust, 1882; 4 sacale de fer model [românesc] 1875; 2 pompe mici [portabile] Knaust, 1875; 7 sacale mici, 1 hidrofor, 1 car de unelte - Knaust (1875) și 24 de cai; 1 cărucior cu semigarnituri [furtune]; 1 scară mecanică de 22 metri, model 1882; 15 coarde cu carabine” și topoare, cingători, „șei de pompieri” și hamuri diverse modele pentru „ostași, [cal] cetlăiaș, mijlocaș, înaintaș”. Principalele unelte de intervenție erau completate de o serie întreagă de accesorii: „scări de zid, scări de fereastră, scări de acoperiș, de streșină, de coamă, de frânghie; apoi căngi, trepiede pentru suspendat semigarniturile, topoare de zid, de parchet, de tăiat și izolat, facle de iluminat, felinare de brâu, cutii cu pansamente pentru răniți, centuri cu toporașe sistem Knaust, pânze de salvare, sac de salvare, etc” și 24 de cai „foarte bătrâni, nărăvași, chiori, alții schiopi” trimiși de Regimentul 3 pentru că nu le mai erau de folos.

În căutarea de sprijin financiar sau consultanță pentru organizarea pompierilor comunali, Primăria Galați trimite o adresă Societății de Asigurare „Dacia-Romania” din București, al cărei refuz de finanțare conține alte propuneri de

²¹ *Ibidem*, f. 19.

²² *Ibidem*, f. 23.

²³ *Ibidem*, f. 24.

obținere a banilor și anume înființarea „unei taxe pentru pompieri, asupra valorii imobilelor și mărfurilor, în baza legii”²⁴.

Dintr-o altă adresă către Ministerul de Interne, Primăria face cunoscut faptul că anunțurile din ziar și apelurile de angajare de pompieri din rândul populației au rămas fără ecou, motiv pentru care se solicita „a se menține actualul serviciu de pompieri cel puțin pentru anul financiar 1910”²⁵.

Filele 55-64 conțin un memoriu al comandantului de pompieri „asupra stărei generale a actualei secții de pompieri”. Analiza este obiectivă, dar cutremurătoare și face parcursul anilor cât a condus comanda pompierilor fiind și adjunct la al doilea punct de intervenție:

„Timp de 11 ani, cât am servit această secție, am putut vedea mulți oameni nenorociți din cauza acestor viții ale cailor, fiind loviți, mușcați (...). Când se sună alarma de incendiu, caii vițioși dau înapoi, încurcă trăsurile din spate sau lături, provocând stricăciuni și pierdere de timp (...) alteleori se opresc în poarta cazarmei, făcând neputincioasă eșirea celorlate trăsuri”.

Mai departe se trec în revistă pompele uzate, care nu mai aruncă apa la presiunea inițială de aproape 30 de metri ci abia la jumătate în condițiile în care

---

²⁴ *Ibidem*, f. 40.

²⁵ *Ibidem*, f. 46.

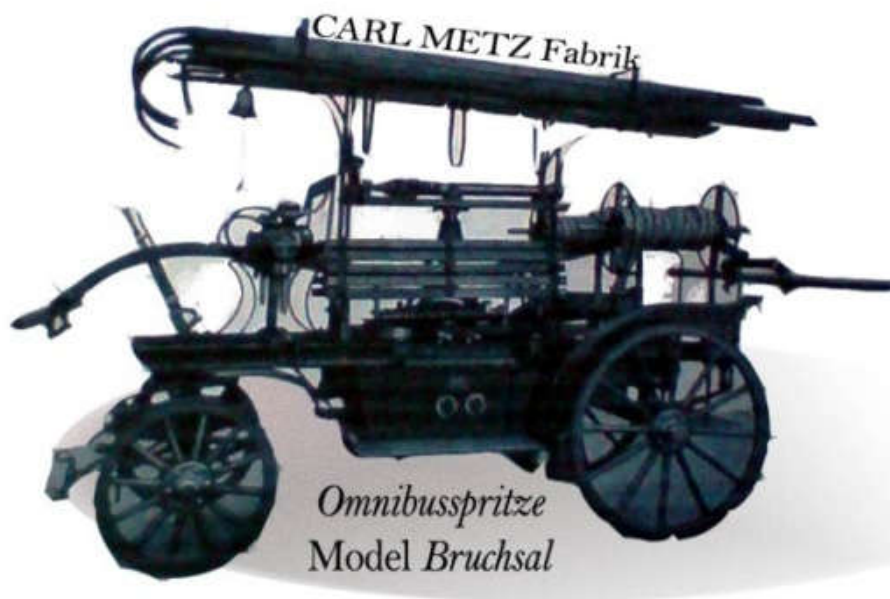
fabricile nu au guri de apă în curte: „Semigarniturile [furtunurile] în număr de 60 și fie-care din ele cu o lungime de 10 metri, sunt de pânză groasă de in sau de cânepă. Cea mai mare parte din ele sunt sparte și (...) se leagă cu niște fâșii, dar apa tot pătrunde afară”.

„Am avut ocazia să cos semigarniturile cu niște petece de piele împunse cu sula și acul”, astfel că apa se pierdea pe la cusături, dar și la îmbinarea furtunelor „ale căror ghivinturi sunt roase și dilatate”.

Defectul observat la sacalele mari tip Knaust este că roțile au toate aceeași dimensiune, astfel încât sacaua balansează înainte și înapoi datorită apei din bazin, cauzând uzarea carului și oboseala cailor deja uzați fizic. „Sacalele de tip românesc fabricate de Arsenalul Armatei București, sunt de un sistem foarte nepracticabil și au singurul avantaj de a fi mai ușoare” datorită roților din spate, mai înalte. Sacalele se întrebunțau astfel: sorbul se introducea vertical în bazin, fiind conectat la celălalt capăt cu hidrantul. Scaua românească avea gura de alimentare a pompei îngustă, fapt care făcea ca iarnă să înghețe apa. Sacalele mici *Knaust* sunt așezate pe două roți așa încât „împovărează în timpul mersului greabănul calului și îi oprește respirația”.

„Carul Omnibus este acela care servește pentru transportarea toporașilor la incendiu”. Acesta a provocat multe pagube cetățenilor și răni sau fracturi trupe, întrucât avea baza de susținere mică și se răsturna adesea la curbe.

O altă nemulțumire a comandantului era durata mare a anunțului de incendiu, fapt datorat lipsei de telefoane în oraș, mai ales la instituții publice și firme private: „Grabnica sau târzia localizare a incendiilor depinde de:

- anunțul de incendiu (din sergent în sergent, apoi telefon la circumscripție, poliție și abia apoi la pompieri),
- oamenii care alcătuiesc acest corp de incendiu, modul cum sunt instruiți,
- caii care se înhamă la trăsuri,
- materialul de incendiu”.

Descriind personalul Secției, comandantul face ca oamenii să se asemene cailor: „elemente slabe, bolnăvicioase și cu vicii”.

Unul dintre dezavantajele datoriei de soldat pompier era că aceștia nu beneficiau de dreptul la pensie, iar leafa nu creștea în cazul unor merite deosebite sau gradații; apoi nu exista nici vreun sistem de recunoaștere a meritelor prin încurajări de la forurile superioare, medalii sau bani. Existau însă Comitete, cum este cazul “Fondului Carol I” din al cărui proces-verbal încheiat cu ocazia ședinței din 18 aprilie 1910 aflăm că s-a decis „să împartă diferite premii în bani pompierilor

cari ar fi dat dovezi de bărbăție și devotament la scăparea oamenilor și lucrurilor din primejdie”²⁶. Comitetul colabora cu Direcția Administrației Generale a Personalului și Contenciosului din cadrul Ministerului de Interne, căruia îi solicita propuneri de pompieri civili sau soldați care merită recompense pentru anumite fapte eroice. De asemenea, la angajare nu se depunea vreun jurământ, iar disciplina armată nu era o opțiune preferată de ruși și lipoveni care obișnuiau trupa cu un stil de viață mai pasional.

În același memoriu sunt amintite incendiile din strada Portului la un magazin en-gross (1897) și care a costat viața a trei pompieri: sergent Costache Manolache, soldat Dincă Grigore, soldat Penu Dumitru; și incendiul din strada Brașoveni, din 12-13 ianuarie 1905, unde au murit la datorie soldații Olteanu Gheorghe și Cârjanu Ioan²⁷. În incendiile din strada Domnească și Traian, care „au pustiit o bună parte din aceste străzi” în noaptea de 30-31 decembrie 1903, s-a evidențiat întreaga Comandă de pompieri din Galați, dar faptele lor au rămas în uitare pentru că Ministerul sau edilitatea gălățeană nu s-a preocupat de funeraliile soldaților sau înlocuirea materialului de incendiu, deteriorat sever.

„Incendiile – mai preciza comandantul Secției de pompieri, au devenit un comerț (...) la a cărui încurajare contribuie foarte mult societățile de asigurare, care încasează zilnic sume enorme, fără ca ele să contribuie (...) cu o sumă în bugetul acestor corpuri”. Concluzia celor 10 file ale memoriului era că: „Starea primitivă și organizația lipsită de tactică a acestor corpuri de pompieri (...) ne descoperă lipsa de imboldul progresului (...) care în alte direcții rivalizează cu unele state (...)”.

Această analiză este confirmată de unele plângeri la adresa întârzierii pompierilor, cum este incendiul din 19 august 1910 unde pompierii ajung târziu, iar materialele de incendiu și pompele uzate se dovedesc inefficiente în fața evoluției incendiului.

Concluzii

La nivel organizatoric, noul secol XX găsea România nepregătită din punct de vedere al dotării cu utilaje de stingere moderne. Toate sectoarele vieții economice și industriale se dezvoltau, dar în același timp creau noi potențiale surse de incendiu. Cu atât mai mult cu cât noile fabrici sau ateliere de producție nu se îngrijeau de domeniul prevenirii incendiilor, solicitând instalarea unui hidrant în apropiere sau în

²⁶ SJAN Galați, fond *Primăria orașului Galați*, dosar 180/1910, f.73.

²⁷ *Ibidem*, f. 61.

curtea proprie. În anul 1913 se va elibera o „Ordonanță pentru înființarea unor guri de apă pentru incendii pe lângă fabrici, ateliere industriale, depozite de lemne și alte industrii”²⁸, dar aceasta nu însemna că va fi pusă în aplicare prea curând pentru că se construia deseori fără autorizație.

Deși orașul este înconjurat de ape, apa lipsea mereu la incendii din cauza capacității reduse de transport a cisternelor, deopotrivă cu presiunea scăzută sau accesul greoi la hidranți. Canalizarea nu era deloc sistematizată sau lipsea de cele mai multe ori, cum este cazul zonei Bădălan, începând de la Gara 8 și Docuri – zonă permanent inundată. Străzile abia în perioada anilor 1910-1914 încep să fie pavate sistematic, aceeași necesitate de sistematizare fiind cerută și la alinierea lor. Din punct de vedere al construcției de locuințe se realizase mult, clădirile cu mai multe etaje nemaifiind o raritate; chiar sediul pompierilor era unul cu etaj.

BIBLIOGRAFIE

Surse inedite

Serviciul Municipiului București al Arhivelor Naționale Române: Fond *Primăria Municipiului București*, Direcția Contabilității, dosarul 3/1905.

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați: Fond *Primăria orașului Galați*, dosarul 120/1900, 115 / 1901, 114/1904, 92/1906, 180/1910, 90/1913.

Publicații și periodice

Bejan, Ștefan, *Corpul Pompierilor Militari în preajmă și pe timpul celui de al II-lea Război Mondial*, f.a, București.

Hitchins, Keith, *România 1866-1947*, ediția a 2-a, Humanitas, București, 2013.

Iosa, M., „Despre dezvoltarea industriei în România la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea (1880-1914)“, în *Studii și materiale de istorie modernă*, III, București, 1963.

---

²⁸ SJAN Galați, dosarul 90/1913.